

DERS 4 NÜFUS ARTIŞI

- *O'Sullivan, JN. 2020. The social and environmental influences of population growth rate and demographic pressure deserve greater attention in ecological economics. Ecological Economics, 172.*
- "Araştırmalar, hanehalkından bir çocuğun eksilmesi, mevcut olan diğer eylemlerden çok daha fazla karbon emisyonunu önlediğini göstermiştir. Çevre örgütleri bu konudan kaçınmasaydı, küçük ailelerin çevresel katkısı geri dönüşüm kadar aşına olunan bir konu olurdu. Sessizlik bir kısır döngüyü başlatır. Nüfus artışı hakkında konuşulmadığı için birçok küresel krize olan etkisi fark edilmiyor. Bunlar, çatışma ve yerinden edilmeden gelir eşitsizliğine, borcun artmasına, ormansızlaşmaya ve su kıtlığına kadar uzanıyor. Nüfus artışına değinilmezken bu krizlere üretilen "çözümler" yalnızca geçicidir. Ancak krizler derinleştikçe nüfus artışı "daha acil" konularla dolu bir gündemde daha da aşağıya itiyor.

- **Demografi** (nüfus bilimi), sınırları belli olan bir coğrafyanın nüfus yapısını, özelliklerini ve değişimlerini incelemektedir.
- Doğum, ölümün yanı sıra göç gibi dinamikleri konu alan nüfus biliminde nüfus sayımları, nüfus kayıtları ve demografik araştırmalarla verilerin elde edilmesini sağlamaktadır.
- Nüfus artışıdaki temel neden doğum ve göçlerdir.
- 1900-2000 yılları arasında görülen artış insanlık tarihinin üç katından fazladır, 1.5 milyar olan nüfus 100 yılda 6.1 milyara yükselmiştir.
- 1800-2011 yılları arasında gerçekleşen ekonomik gelişmeyle birlikte dünya nüfusu 7 kat artarak günümüzde dünya nüfusu 8 milyara yaklaşmıştır.
- 2050 yılında ise 9.7 milyara (2019 tahminlerine göre 10.1 milyardı) yaklaşması beklenmektedir.

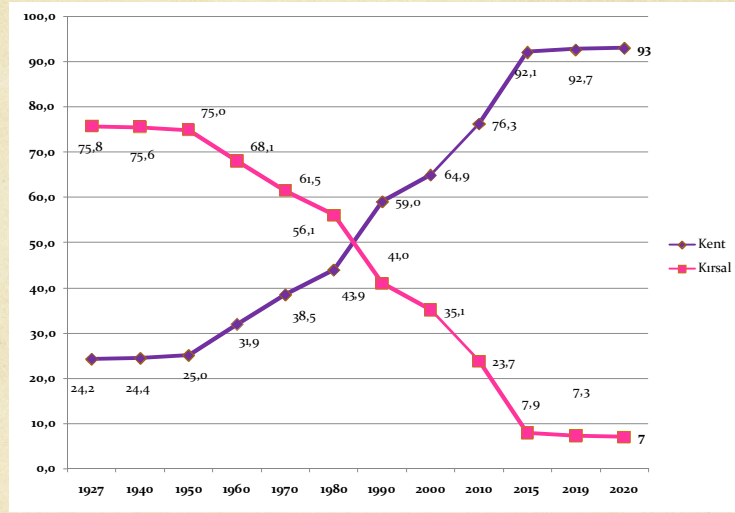
- Dünya tarihi, nüfus artışıdaki farklı eğilimlerle belirginleşen üç döneme ayrılabilir.
- İlki, nüfus artışının çok yavaş seyrettiği en uzun dönem olan modernizm öncesi dönemdir.
  - Nüfus, MÖ 10.000'den 1700'e dek yıllık % 0.04 gibi küçük bir artış oldukça yavaş bir büyüme seyretmiştir.
  - 9. yüzyılın başından 16. yüzyılın ortalarına dek nüfus ikiye katlanarak, 0.25 milyardan 0.5 milyara yükselmiştir.
- 1800'den önce, dünya nüfusundaki artış oranı daima % 1'in çok altındadır.
- Artan yaşam standartları ve sağlığın iyileştirilmesi ile karakterize olan modernitenin başlangıcı ile başlayan ikinci dönem, 1962'ye kadar yükselişin devam ettiği bir büyüme oranına sahiptir.
  - Baby boomers kuşağını, 1946-1964 yılları arasında doğan bireyler oluşturmaktadır. II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki nüfus patlaması yıllarında doğan nesiller bu kuşağı ifade eder. Demografik bir perspektiften bakıldığında II. Dünya Savaşı sonrasında bazı sanayileşmiş ülkelerde doğum oranındaki artıştır. Finlandiya gibi bazı ülkelerde terhisin ardından doğum oranlarında bir artış olmuş ve bu artış 1950'lerin başında sona ermiştir.

- Avustralya ve ABD diğer ülkelerde artış 1940'ların ortalarından 1960'ların ortalarına sürmüştür.
- Birleşik Krallık, 1947'de ve 1964'te doğum oranında iki ayrı zirve şeklinde kendine özgü bir modele sahiptir.
- Almanya 1960'ların başında gerçek bir bebek patlaması yaşamamış ve doğum oranında orta derecede bir artış yaşamıştır.
- 20. yüzyılın ilk yarısı boyunca yıllık büyüme oranı % 2.1'e yükselmiştir.
- 20. yüzyılın ilk yarısına kadar büyüme hızı artışı yavaştır.
- Dünya nüfusunun en hızlı artması 1950-1987 yılları arasında gerçekleşmiştir, nüfus 37 yılda iki kat artmış ve 2.5 milyardan 5 milyara yükselmiştir.
- Günümüz ise nüfus artışı hızının düşmekte olduğu **üçüncü dönem**dir.
- Bu yüzyılın sonlarına doğru nüfus artışının sona ermesine yol açacaktır.
- 1962'de kaydedilen en yüksek yıllık büyüme oranından (% 2.1) beri büyüme oranı sistematik olarak düşmüştür.
- 2100 için büyüme oranının yıllık % 0.1 olacağı tahmin edilmektedir.

- Geçmişte sadece iki çocuk erişkinliğe erişebilmiştir, eğer daha fazla çocuk hayatta kalsaydı nüfusun büyüklüğü istikrarlı olmazdı.
- Bu durum aynı zamanda çok sayıda çocuğa sahip olan geniş ailelerin de bir gerçeklik olduğu anlamına geliyor.
- Nüfus patlaması sırasında birçok çocuğu olan aileler yaşıyordu daha sonra ise iki çocuk "norm" oldu.
- Gelecek de geçmişimize benzer şekilde ancak günümüzde çocuklar ölmüyor, aslında doğmuyorlar.
- Çocuk ölüm hızındaki ilerleme eskisi kadar yüksek olmadığı, doğurganlık daha az olduğu kadınların toplumsal olarak güçlenmesiyle doğurganlık hızı düşmüştür.
- Düşük doğum hızı ve düşük ölüm oranı ile nüfus artışı sona ermiştir.

- **Doğal Nüfus Artışı:** Doğum oranlarının ölüm oranlarından yüksek olmasıyla ortaya çıkan artışlardır. Gelişmemiş ülkelerde nüfusun artması bu artışla ilgilidir.
- **Yapay/Gerçek Nüfus Artışı:** Nüfusun gelen göçlerle artmasıdır. Gelişmiş ülkelerdeki nüfus artışı bu artışla ilgilidir.
- Nüfus artışı oranı yüzde veya binde ile ifade edilir, doğum ve ölüm oranlarının arasındaki farkla bulunur.
  - Doğum oranı ölüm oranından yüksek ise nüfus artar. Örneğin Türkiye, Meksika.
  - Doğum ile ölüm oranları aynı ise nüfus değişmez. Örneğin İspanya ve Belçika.
  - Doğum oranı ölüm oranından az ise nüfus azalır. Örneğin Almanya.
- 1950 yılında ülkemiz dünya çapında nüfus açısından 20. sıradayken 2017 yılında 19. sıraya yükselmiştir ve 2020'de yine 19. sırada yer almıştır.
- 1927 yılında toplam nüfusun sadece % 24.2'si kentsel alanlarda yaşarken bu oran 2015 yılında % 92.1'e yükselmiştir.
- 1950'den sonra kırdan kente yoğunlaşan göçler ve hızlı kentleşme sonucunda kırsal nüfusun toplam nüfustaki oranı azalmaya başlamıştır.

- Kentsel ve kırsal nüfusun özellikle 2000'li yılların başından beri bu denli değişmesinin nedeni sadece kentlerin göç alması değildir.
- 10.07.2004 tarihli ve 5216 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Kanunu" ve 06.12.2012 tarihli 6360 sayılı "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un yasalaşması ile idari yapılanma değişmiştir.
- Bu bağlamda İstanbul, Ankara ve Kocaeli gibi bazı kentlerin çevresindeki yerleşim yerleri büyükşehir belediyeleri sınırına dâhil edilmiştir.
- İdari yapılanmanın değişmesiyle birlikte beldelerin ilçeye dönüştürülmesi ve köylerin büyükşehir belediyelerinin sınırlarına alınması kent-kırsal nüfusta meydana gelen hızlı değişimin ve kırsal nüfusun keskin düşüşünün temel nedenidir.

- 31 Aralık 2020 tarihli Ulusal Adres Veri Tabanı kayıtlarını baz alan TÜİK 2020 verilerine göre Türkiye nüfusu 83 milyon 614 bin 362 kişi
- Yıllık nüfus artış hızı 2019 yılında binde 13,9 iken, 2020 yılında binde 5,5 oldu.
Türkiye'de 2019 yılında %92,8 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2020 yılında %93 oldu.
- Diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların oranı %7,2'den %7'ye düştü.
- Türkiye'de kilometrekareye 109 kişi düşerken İstanbul'da 2 bin 976 kişi düşüyor.

Nüfus artışı nedenleri

- **Tıp bilimindeki gelişmeler** doğum oranlarının artması ve ölüm oranlarının azalması nüfus artışına yol açmıştır.
- **Tarımdaki gelişme ve Sanayileşme** sayesinde yaşam koşulları iyileşmiştir. Böylece kötü beslenmeden kaynaklanan ölümler azalmıştır.
- **Teknolojik gelişmeler** yaşam koşullarını iyileştirerek, nüfus artışına dolaylı olarak etki eder.
- İnsanın çalışma süresinin kısalması
- Refah düzeyinin artması
- Bazı devlet politikaları
- Gelenek ve görenekler
- Hakim ekonomik faaliyet

- Doğurganlık hızı, eğitime, kültüre ve ekonomik gelişime bağlı olarak değişir.
- Ekonominin tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu, eğitim ve kültür düzeyinin geri olduğu ülke ve bölgelerde doğurganlık hızı fazladır.
- Ayrıca kırsal kesimde doğurganlık hızı kentlere göre daha yüksektir.
- Doğurganlık oranları kadınların yaşı ve eğitimi, çalışma hayatındaki yerine göre değişir.
- Kadınların eğitimi yükseldikçe, yaşı arttıkça, çalışma hayatında yer aldıkça doğum oranları düşmektedir.
- Son birkaç on yılda neredeyse tüm dünyada doğurganlık oranı düşmüştür.
- Ortalama doğurganlık düzeyinin en yüksek olduğu Sahra altı Afrika'da 1990'da kadın başına 6,3 doğumdan 2019'da 4,6'ya, Kuzey Afrika'da ve Batı Asya (4,4'ten 2,9'a), Orta ve Güney Asya (4,3-2,4), Doğu ve Güneydoğu Asya (2,5-1,8), Latin Amerika ve Karayipler (3,3-2,0) ve Okyanusya'da düşmüştür.
- Avustralya, Yeni Zelanda, Avrupa ve Kuzey Amerika'da 1990'daki doğurganlık seviyeleri, kadın başına ortalama 2 canlı doğumun altındaydı ve 2019'da oranlar Avustralya ve Yeni Zelanda'da 1,8, Avrupa ve Kuzey Amerika'da 1,7'dir.

- Gelişmiş ülkelerde nüfus artış oranları düşüktür.
  - Genç nüfus bu ülkelerde az olup yaşlı nüfus artmaktadır ve önümüzdeki yıllarda sürekli artacaktır.
  - Çünkü tüm dünyada ortalama ömür uzamaktadır. Bu sorun gelişmekte olan ülkelerde de öne çıkacak önemli bir sorun olacaktır.
- Nüfus artışı ile gelişmişlik arasında ters bir orantı vardır.
  - Gelişmişlik düzeyi arttıkça nüfus artışı hızı düşmektedir.
  - Dünyada bakıldığında nüfus artış hızının yüksek olduğu ülkelerin genelde gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu görülmektedir.
- Doğumda beklenen yaşam süresinin en yüksek olduğu Japonya, Hong Kong, Fransa ve İsviçre gibi ülkelerdeki ilerleme yavaşlama belirtisi göstermemektedir.
- Japonya, Fransa ve İsviçre'de bebek ölümleri %0.5'i aşmamaktadır, bunun yanı sıra doğumda beklenen yaşam süresi her yıl üç ay artmaya devam etse de yaşlı insanların ölüm oranı büyük ölçüde düşmeye devam etmektedir.

- Danimarka Demografik Araştırma Merkezi sağlık durumunun 100 yaş ve sonrasında düzenli olarak düştüğünü iddia etmektedir.
- Bu yüzden asırlıkların sağlığı 70, 80 veya 90 yaşındakilerin sağlığıyla uyumludur.
- Bu düşüş kendi içinde istatistiksel tanımların ötesinde çok fazla incelenmemiştir, nedenleri ve mekanizmaları hakkında hala çok az şey bilinmektedir.
- En gelişmiş ülkelerde çok yaşlı insanların ölüm oranlarındaki düşüşü belirleyen faktörler (tıbbi, ekonomik, sosyal, politik, çevresel vb.) nelerdir?
- Ülkeler arasındaki tutarsızlıkların boyutu nedir ve bunlara ne sebep olur? gibi sorular gelecekteki araştırmalar için önemli taşımaktadır.

Nüfus Verileri ve Gelecek Tahminleri

- Dünya Nüfus Beklentilerine (Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı, Nüfus Bölümü 2019 Revizyonu) göre, küresel doğurganlığın 2019'da kadın başına 2.5 çocuktan 2050'de 2.2'ye düşeceği tahmin edilmektedir.
- Genel olarak, son yıllarda ortalama ömür uzunluğunda önemli kazanımlar elde edilmiştir.
- Küresel olarak, doğumda beklenen yaşam süresinin 2019'da 72.6 yıldan 2050'de 77.1 yıla çıkması beklenmektedir.
- Ülkeler arasındaki uzun ömür farkının kapatılmasında önemli ilerleme kaydedilmiş olsa da, büyük boşluklar devam etmektedir.

- 2019'da, az gelişmiş ülkelerde doğumda beklenen yaşam süresi, yüksek oranda olan çocuk ve anne ölümlerinin yanı sıra şiddet, çatışma ve HIV salgınının devam eden etkisi nedeniyle küresel ortalamanın 7.4 yıl gerisindedir.
- Beş yaş altı çocukların ölüm oranı 1990'da 1.000 canlı doğum başına 93 ölümden 2019'da 38'e düşmüştür.
- 2019'da Sahra altı Afrika'da doğan bir çocuğun beşinci yaş gününden önce ölme olasılığı Avustralya veya Yeni Zelanda'da doğmuş bir çocuğa göre 20 kat daha fazladır.
- Gelecekteki nüfus artışı, gelecekteki doğurganlığın izleyeceği yola büyük ölçüde bağlıdır.
- Uluslararası göç, nüfus değişiminin doğumlardan veya ölümlerden çok daha küçük bir bileşeni olarak kabul edilmektedir.
- Bununla birlikte, bazı ülkelerde ve bölgelerde göçün nüfus büyüklüğü üzerindeki etkisi, çok sayıda ekonomik göçmen gönderen veya alan ve mülteci akışlarından etkilenen ülkelerde önemlidir.

- 2050'ye kadar küresel nüfus artışının yarısından fazlasının Afrika'da gerçekleşmesi bekleniyor.
- Afrika, başlıca bölgeler arasında en yüksek nüfus artış oranına sahiptir.
- Doğurganlık seviyelerinde önemli bir azalma olsa bile Afrika'da hızlı bir nüfus artışı olacağı ve Sahra altı Afrika'nın nüfusunun 2050'ye kadar ikiye katlanacağı tahmin ediliyor.
- Tersine, dünyadaki 55 ülke veya bölgenin nüfusunun 2050 yılına kadar azalması bekleniyor, bunlardan 26'sında en az % 10 azalma görülebilir.

- Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Japonya, Letonya, Litvanya, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Sırbistan ve Ukrayna da dahil olmak üzere birçok ülkenin nüfuslarının 2050'ye kadar % 15'ten fazla azalması bekleniyor.
- Tüm Avrupa ülkelerinde doğurganlık artık uzun vadede nüfusun tamamen yenilenmesi için gereken düzeyin altındadır (kadın başına yaklaşık 2.1 çocuk) ve vakaların çoğunda doğurganlık, birkaç on yıldır ikame düzeyinin altında kalmıştır.

- Çin 1.43 milyar ve Hindistan 1.37 milyar nüfuslarıyla 2019'daki dünya nüfusunun sırasıyla % 19 ve % 18'ini oluşturmuştur.
- Onların ardından ABD 329 milyon ve 271 milyon ile Endonezya gelmiştir.
- Pakistan ve Nijerya'nın nüfusu 1990-2019 arasında iki kattan fazla artmış, Pakistan 8. sıradan 5. sıraya, Nijerya ise 10. sıradan 7. sıraya yükselmiştir.
- Hindistan'ın 2027 yılında dünyanın en kalabalık ülkesi olarak Çin'i geçeceği tahmin edilmektedir.

- 2010'dan beri 27 ülke veya bölgede en az % 1 nüfus azalması yaşanmıştır.
- En büyük düşüş, 2019'da nüfusun 2010'a göre % 20 daha az olduğu Suriye Arap Cumhuriyeti'nde, mültecilerin çıkışı ve buradaki çatışmayla ilişkili artan ölüm riskleri nedeniyle gözlenmiştir.
- 2017'de gerçekleşen Maria Kasırgası'nın ardından Puerto Rico'dan gelen yüksek göç oranları daha da artmış ve adanın nüfusu 2010-2019 arasında % 18 azalmıştır.
- 2010'dan beri Andorra, Bosna Hersek, Bulgaristan, Letonya, Litvanya, Romanya, Saint Pierre ve Miquelon ile Wallis ve Futuna Adaları'nın nüfusu azalmıştır.

- 27 ülke veya bölgenin 14'ünde doğal artış oranı negatiftir yani ölüm sayısı doğum sayısından fazladır.
- 2010-2019 arasında Japonya'da ölümler doğumdan 2.6 milyon ve Ukrayna'da ölümlerin doğumlardan 2.3 milyon daha fazladır.
- 2019-2050 arasında 55 ülke veya bölgenin nüfuslarının en az % 1 azalması beklenmektedir.
- Çin'in nüfusunun 31,4 milyon veya % 2.2 oranında küçüleceği tahmin edilmektedir.
- 2050 için en büyük düşüşlerin Litvanya ve Bulgaristan (% 23), Letonya (% 22), Wallis ve Futuna Adaları (% 20) ve Ukrayna (% 20) nüfusunda olacağı tahmin edilmektedir.

- The Lancet'te yayımlanan rapora göre 1950'den bu yana her yıl % 1-2 büyüyen küresel nüfus 2064'te 9,7 milyarla zirve yapabilir. 2100'de ise 8,8 milyara düşmüş olabilir.
- Araştırmaya göre Japonya, Portekiz, Güney Kore, Tayland, İtalya ve İspanya vb 23 ülkenin nüfusu yüzde 50'den fazla azalacak.
  - 128 milyon kişiyle 2017'de zirve seviyesini gören Japonya'nın 2100'de 53 milyona düşmesi bekleniyor.
  - İtalya nüfusunun ise 61 milyondan 28 milyona gerileyeceği öngörülüyor.
- Çin nüfusunun 2100'de 732 milyona gerileyeceği ve "dünyanın en kalabalık ülkesi" unvanını Hindistan'a bırakacağı tahmin ediliyor.
- Üst seviyeyi 75 milyon ile 2063'te görecektir Birleşik Krallık ise bu yüzyılın sonunda 71 milyon.
- ABD'nin en büyük dördüncü işgücüne sahip ülke olması beklenirken Hindistan, Nijerya ve Çin'de de çalışan nüfusun sayısının korunacağı öngörülüyor.

- Sahraaltı Afrika ülkelerinde nüfus 2100'de üç katına çıkacak ve 3 milyardan fazla insan olacak.
- Nijerya, 791 milyon insanla dünyanın en kalabalık ikinci ülkesi olacak.
- 80 yaş üzeri insanların sayısı 5 yaş altı çocuk sayısından fazla olacak.
- 2017'de 681 milyon olan 5 yaş altı nüfus, 2100'de 401 milyona gerileyecek.
- 80 yaş üstü ise aynı sürede 141 milyondan 866 milyona çıkacak.
- 65 yaş üstü 2.37 milyar iken 20 yaş altı 1.7 milyar
- En büyük göç tahminlerine sahip ülkeler ABD, Hindistan ve Çin olurken, göçün en fazla Somali, Filipinler ve Afganistan'da olacağı tahmin ediliyordu.
- Net göç oranlarının Kanada, Türkiye ve İsveç'te en yüksek olduğu tahmin edilirken, göç oranlarının El Salvador, Samoa ve Jamaika'da en yüksek olduğu tahmin edildi.

- Nüfus konularının aciliyetine ve önemine dikkat çekmeyi amaçlayan Dünya Nüfus Günü, 1989 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Yönetim Kurulu tarafından, Beş Milyarlar Günü'nün yarattığı ilginin bir sonucu olarak kuruldu. 11 Temmuz 1987'de gözlemlendi.
- 2021 teması **"Yanıt; haklar ve seçimler. İster artış, ister düşüş yaşansın; değişen doğurganlık oranlarının çözümü, herkes için üreme sağlığı ve haklarına öncelik vermek"**
- "Sağlık haklarına erişimdeki bu boşluklar kabul edilemez. Kadınlar bu mücadelede yalnız olamazlar. Dünya Nüfus Günü'nü kutlarken, herkesin üreme sağlığı haklarını her yerde güvence altına almaya söz verelim." BM Genel Sekreteri António Guterres
- Birçok ülkede cinsiyet eşitliğinin anayasal güvencelerine rağmen, dünya çapında ortalama olarak kadınlar, erkeklerin yasal haklarının sadece %75'ine sahiptir.
- Nicel araştırmalar, doğum kontrol yöntemleri kullanan kadınların %4-29'unun bunu kocalarının veya partnerlerinin bilgisi olmadan yaptığını göstermektedir.
- Cinayet kurbanlarının tahminen %58'i, her gün 137 kadın olmak üzere, yakın bir partner veya kendi aile üyeleri tarafından öldürüldü. Bu, COVID-19 salgını ile daha da kötüleşti ve kadına yönelik şiddet "gölge pandemi" olarak kabul edildi.

- Pandemiden önce bile, verilere sahip ülkelerde kadınların yalnızca %55'i sağlık hizmetlerine erişim, doğum kontrolü kullanma veya eşleriyle cinsel ilişkiye girme konusunda kendi kararlarını verebildiklerini bildirdi. Krizler sırasında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerinin sunulması için sağlık sistemlerinin desteklenmesi, bu çalışmanın gerekli olarak sınıflandırılması da dahil olmak üzere önemlidir. Kadınlar, bedenleri ve doğurganlıkları üzerinde sınırsız seçim yapabilmeleri için eğitimsel, ekonomik ve politik olarak güçlendirilmelidir.
- Dünya Nüfus Günü'nde UNFPA, kadınların ve kız çocuklarının cinsel sağlık ve üreme sağlığı ihtiyaçları ve savunmasızlıkları hakkında farkındalık yaratma, değişen demografiye karşı hakların ve seçimlerin korunmasının en iyi çözüm olduğunu vurgulama ve cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve haklarının korunması çağrısını yineliyor. ve bedensel özerklik, 2030'a baktığımızda yerel gündemde kalmaya devam ediyor.